

Η φρόνηση και η σύνεση απαραίτητα συστατικά για την άσκηση εξουσίας (Αγάπη Παπαδοπούλου, ΜTh)

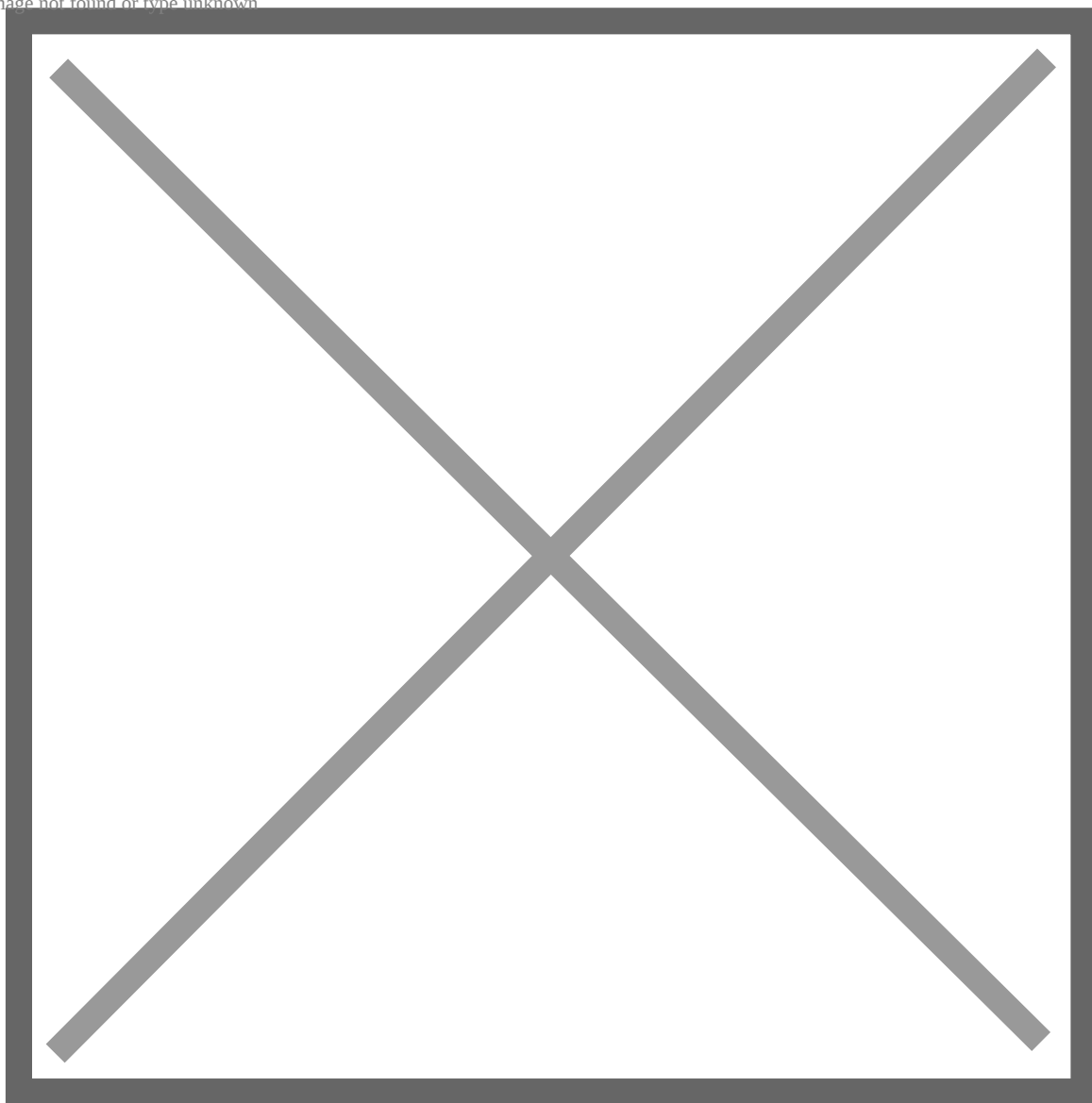
/ [Πεμπτουσία](#)

Και για τους δύο άνδρες, η φρόνηση και η σύνεση είναι απαραίτητα συστατικά στην άσκηση εξουσίας. Η φρόνηση επιτυγχάνεται με τη διαρκή μέριμνα, με τη μίμηση των πράξεων των μεγάλων ανδρών, αυτών που διακρίνονται στο δημόσιο βίο[279], με τη σωστή συναναστροφή και με την πρακτική της ζωής. Και οι δύο συγγραφείς τονίζουν ότι ένας συνετός ηγεμόνας πρέπει να επιλέγει φρόνιμους ανθρώπους στη διοίκηση και να τους επιτρέπει να του λένε την αλήθεια, αλλά μόνο για αυτά που τους ρωτάει ο ίδιος. Οφείλει όμως να ρωτάει για όλα και να ακούει τις συμβουλές τους. Στο τέλος όμως, πρέπει να αποφασίζει μόνος του[280]. Στον εκμαυλισμό των αρχόντων και του λαού, συμβάλλει τα μέγιστα ο εκμαυλισμός και η διάβρωση του περιβάλλοντος του ηγεμόνος. Οι φαύλοι στο περιβάλλον του άρχοντα αμαυρώνουν την εικόνα του. Πρέπει να διορίζει ως άρχοντες ανθρώπους πλούσιους σε αρετές.

Με βάση τους δύο συγγραφείς, οι καλές συμβουλές γεννιούνται από τη σύνεση του ηγεμόνα. Το αντίθετο δεν μπορεί να συμβεί, δηλαδή να γεννηθεί η σύνεση του ηγεμόνα από τις καλές συμβουλές. Ένας ηγεμόνας που δεν είναι συνετός, δεν είναι ικανός να δεχτεί συνετές συμβουλές[281]. Ένας άνθρωπος που δεν είναι συνετός από τη φύση του, δεν μπορεί να δεχτεί καλές συμβουλές. Αλλά αν είναι συνετός, τότε θα φροντίσει να έχει δίπλα του φρόνιμους ανθρώπους από τους οποίους θα δέχεται συνετές συμβουλές.

Image not found or type unknown

Η σταθερότητα και η πιστότητα λόγων και φίλων αλλά και η αποφυγή της κολακείας αποτελούν άλλη μία δέσμη αρετών του ηγεμόνα. Και ο Μακιαβέλι αλλά και ο Μ. Φώτιος θεωρούν ότι οι ηγεμόνες δεν πρέπει να αλλάζουν διάθεση εύκολα και χωρίς σαφείς λόγους, έστω κι αν οι λόγοι που κρύβονται από πίσω,

δικαιολογούν την αλλαγή. Γιατί όσοι δεν καταλαβαίνουν τους λόγους αυτούς, θα αποδίδουν την αλλαγή σε κατηγορία για αδυναμία και αστάθεια της κρίσης[282]. Πρέπει κάποιος να μην επηρεάζεται εύκολα, να αποφασίζει μόνος του και να μένει σταθερός στην απόφασή του. Σύμφωνα με το Μ. Φώτιο και το Μακιαβέλι, αν δεν τηρούν οι ηγεμόνες όσα υπόσχονται, θα απαξιωθούν στη συνείδηση των υπηκόων τους ως επιπόλαιοι και απερίσκεπτοι[283]. Τις υποσχέσεις που δίνουν οι ηγεμόνες πρέπει οπωσδήποτε να τις τηρούν[284].

Με βάση το Μέγα Φώτιο πρέπει να κάνει κανείς φίλους εκείνους που έχουν κρατήσει ειλικρινή φιλία με τους άλλους και δεν έχουν δείξει φθόνο προς την ευημερία των φίλων τους, καθώς και εκείνους που δεν παραμέλησαν ποτέ τους φίλους τους. Πολλοί έχουν βοηθήσει τους φίλους τους όταν αντιμετώπιζαν δυσκολίες, αλλά όταν τα πράγματα για τους φίλους τους είχαν αίσια έκβαση, τότε δεν άντεχαν να βλέπουν την ευημερία τους. Επίσης δεν πρέπει να επιδιώκει κανείς να ακούει από τους φίλους του τα ευχάριστα, αλλά την αλήθεια. Οι κόλακες επαινούν αλλά δεν επιτρέπουν σε κάποιον να αναγνωρίζει τα λάθη του[285]. Με βάση το Μακιαβέλι δεν προσβάλλει τον ηγεμόνα αυτός που του λέει την αλήθεια. Αλλά δεν γίνεται να εκφράζεται ο καθένας, παρά μόνο όσοι θα τους ζητηθεί από τον ίδιο τον ηγεμόνα. Διαφορετικά, δεν θα τον σέβονται οι υπήκοοί του. Ο ίδιος οφείλει όμως να ρωτάει για όλα. Και να δυσαρεστείται όταν δεν του λένε την αλήθεια. Αν κάποιος δε λειτουργεί έτσι, τότε ή καταστρέφεται από τους κόλακες ή αλλάζει συχνά γνώμη και δεν τον έχουν σε υπόληψη[286].

Σύμφωνα με τους δύο συγγραφείς, θα ήταν αξιόπαινο για έναν ηγεμόνα να επιδεικνύει τις καλές ιδιότητες που ο ίδιος διαθέτει. Όλοι αντιλαμβάνονται πόσο αξιόπαινο είναι ο ηγεμόνας να ζει με ειλικρίνεια και όχι με δόλο.

Οι δύο συγγραφείς που μελετούμε ομογνωμούν επίσης στο ζήτημα των ευεργεσιών ενός ηγεμόνα: αυτές θα πρέπει να χορηγούνται σταδιακά και με μέτρο, αν θέλει ο ηγέτης να έχει διάρκεια η εύνοια των πολιτών προς το πρόσωπό του[287].

Οι δύο άνδρες τονίζουν ότι ακόμη και όταν τα πράγματα πηγαίνουν καλά για έναν ηγέτη, θα πρέπει να τα παρακολουθεί σαν να μην ήταν καλά. Κι όταν εκδηλώνονται κρίσεις ή πολιτικές αστάθειες, θα πρέπει να αναζητάει συμβουλή για το πώς θα μπορούσε να αποκατασταθεί η ηρεμία στο δημόσιο βίο[288]. Οι φρόνιμοι ηγεμόνες έχουν στο μυαλό τους όχι μόνο το παρόν, αλλά και το μέλλον, ώστε να μπορούν να προλαμβάνουν τα γεγονότα. Προβλέποντας από πριν, μπορεί κανείς να θεραπεύσει, ενώ αν δεν προλάβει, η αρρώστια θα είναι αθεράπευτη[289].

Ένας ηγεμόνας πρέπει να βασίζεται στη δική του δύναμη και ικανότητα και όχι απλώς στην τύχη. Μόνο τότε θα καταφέρει να διατηρήσει την εξουσία του.

Διαφορετικά, μόλις η τύχη του αλλάξει, θα καταστραφεί. Με βάση το Μ. Φώτιο και το Μακιαβέλι όσοι έχουν ανέλθει στην εξουσία μέσω της δικής τους δύναμης και όχι μέσω της τύχης, αυτοί είναι οι πιο θαυμαστοί ηγέτες. Ως παραδείγματα αναφέρονται ο Μωυσής, ο Κύρος, ο Ρωμύλος, ο Θησέας και οι όμοιοί τους[290].

Η προσαρμοστικότητα αποτελεί επίσης μια σημαντική αρετή του κυβερνήτη. Αμφότεροι θεωρούν ότι αν κάποιος άνθρωπος θέλει να απολαμβάνει πάντα την καλή τύχη, οφείλει να ξέρει να προσαρμόζεται στους καιρούς που ζει. Οι καιροί και οι υποθέσεις αλλάζουν, με αποτέλεσμα ο κυβερνήτης που δεν αλλάζει τον τρόπο με τον οποίο ενεργεί, θα συναντήσει κάποια στιγμή την κακοτυχία. Ένας επιτυχημένος ηγεμόνας ξέρει να προσαρμόζει τον τρόπο που ενεργεί στη φύση των καιρών[291]. Πρέπει να συνταιριάζει κανείς τις ενέργειές του με τους καιρούς στους οποίους ζει. Το μέλλον είναι αβέβαιο κι έτσι όταν αλλάζουν κάποια πράγματα, πρέπει να ξέρει κανείς να ακολουθεί αυτές τις αλλαγές.

Με βάση το Μακιαβέλι, υπάρχει μεγάλη διαφορά μεταξύ του πώς ζούμε και του πώς έπρεπε να ζούμε. Σε αυτό το σημείο ο Φλωρεντινός στοχαστής εκφράζει σαφώς μια δεοντολογική αναφορά[292]. Από αυτή την φράση του Μακιαβέλι καθώς και από την πικρία που εκδηλώνει για τον κόσμο στον οποίο ζει, φαίνεται ότι υπάρχει ταύτιση με τις απόψεις του Φωτίου και ότι και οι δύο αυτοί άνδρες έχουν παρόμοια ιδανικά για τον κόσμο. Κι οι δυο θέλουν έναν κόσμο που να λειτουργεί αρμονικά και είναι δυσारेστημένοι όταν δεν διαπιστώνουν κάτι τέτοιο. Το ιδανικό όμως για το Μ. Φώτιο είναι η βίωση της επίγειας βασιλείας του Θεού, ενώ για το Μακιαβέλι η λειτουργία μιας ισχυρής κοινωνίας υπό μία αποτελεσματική εξουσία.

Συμπερασματικά, μπορούμε να πούμε ότι και οι δύο συγγραφείς επιδιώκουν να σκιαγραφήσουν τις αρχές στις οποίες θα βασιστεί μια λειτουργική και επιτυχημένη διοίκηση. Και στους δύο η πολιτική πράξη οφείλει να υπακούει σε ένα σύνολο κανόνων. Ωστόσο για το Μ. Φώτιο η ηθική είναι το πεδίο εκείνο που καθορίζει αναμφίβολα τόσο το πεδίο άσκησης της πολιτικής όσο και την αποτελεσματικότητά της. Για το Μακιαβέλι, η ηθική οφείλει να υποχωρήσει έναντι της επίτευξης των επιδιωκόμενων στόχων. Ή, αν το διατυπώναμε διαφορετικά, ο Μακιαβέλι προβάλλει μια άλλη, ιδιόζουσα, ηθική, διαφορετική από την ευαγγελική (την οποία ακολουθεί πιστά ο Πατριάρχης Φώτιος), η οποία θα ενισχύσει τον ηγέτη στο έργο του. Ζώντας, δηλαδή, σε διαφορετικές κοινωνικοπολιτικές συντεταγμένες, ο καθένας τους προτείνει και ένα διαφορετικό πλαίσιο αρχών, πάνω στο οποίο θα πρέπει ο ηγεμόνας να ασκήσει την εξουσία του.

[Διαβάστε ολόκληρη τη μελέτη εδώ](#)

[279] Βλ. Νικολό Μακιαβέλι, ό. π., σελ. 44.

[280] Βλ. ό. π., σελ. 124, σελ. 126-127.

[281] Βλ. ό. π., σελ. 128.

[282] Βλ. Despoina White Stratoudaki and Joseph Jr. Berrigan, The Patriarch and The Prince, ό. π., σελ. 66.

[283] Βλ. ό. π., σελ. 70-71.

[284] Βλ. Νικολό Μακιαβέλι, ό. π., σελ. 29.

[285] Βλ. Despoina White Stratoudaki and Joseph Jr. Berrigan, The Patriarch and The Prince, ό. π., σελ. 61-62.

[286] Βλ. Νικολό Μακιαβέλι, ό. π., σελ. 126-128.

[287] Βλ. Despoina White Stratoudaki and Joseph Jr. Berrigan, The Patriarch and The Prince, ό. π., σελ. 72. Πρβλ. Νικολό Μακιαβέλι, ό. π., σελ. 59.

[288] Βλ. ό. π., σελ. 76.

[289] Βλ. Νικολό Μακιαβέλι, ό. π., σελ. 25.

[290] Βλ. Κουέντιν Σκίνερ, Μακιαβέλι, Νήσος, ό. π., σελ. 45.

[291] Βλ., ό. π., σελ. 68-69.

[292] Βλ. Νικολό Μακιαβέλι, ό. π., σελ. 87.